

Kuratoru izklāsts par filmu sēriju “Virziena maiņa”

Goethe on Demand, janvāris - februāris 2023

Aliza Ma: Kas, tavuprāt, ir vislielākais pārpratums attiecībā uz vācu jauno kinematogrāfistu sniegumu?

Tobijs Ašrafs: Tie ir vairāki. Viens no tiem ir, ka vācu kino kopumā ir slikta slava un tas nav pietiekami redzams. Sastādītā izlase, manuprāt, pierāda, ka šis pieņēmums ir aplams. Runājot par jaunajiem kinematogrāfistiem, īpaši Annas Sofijas Hartmanes, Pias Hellentāles un Ramona Cīrhera filmas likvidē aizspriedumu, ka jaunais kino ir nepietiekami drosmīgs, ka nenotiek nekas jauns. Domāju, ka mūsu izlase piedāvā ļoti sinefilu un dažkārt izaicinošu atbildi šim pieņēmumam.

Kas tev liekas īpaši uzkrītošs mūsu 20 izdiskutētajās un izvēlētajās filmās?

AM: No manas kā ārpusē stāvošās perspektīvas visuzkrītošākais un visvilinošākais aspekts šajā filmu izlasē ir tas, ka ar ārkārtīgi atjautīgiem un daudzveidīgiem kinematogrāfa līdzekļiem tiek radīti jauni mikrokosmosi. Filmā „Nackte Tiere“ (Kailie dzīvnieki) tiek atveidota jauneklīga, pašradīta sociālā sfēra. Filmā “Selbstkritik eines bürgerlichen Hundes” (Kāda buržuāziska suņa paškritika) tiek izgudrota jauna uztveres pasaule, un filmā „Das merkwürdige Kätzchen“ (Dīvainais kaķēns) pilnīgi parasts ikdienas laika sprīdis un tā aktivitātes pārvēršas pavisam jaunas sfēras laika un notikumu nogrieznī. Optimālā gadījumā kino spēj būt pasauli veidojošs, un šīs filmas šo iespēju izmanto bez jēlkādas atturības un ar plašu vērienu.

Vēl viens elements, kas man dūrās acīs, bija jauneklīgais pārmērīgums un filmu intensitāte, neatkarīgi no tā, vai tā ir pirms 17 gadiem tapusi “Falscher Bekenner” (Esmu vainīgs) vai godalgotā pagājušā gada filma “FREIZEIT oder: das Gegenteil von Nichtstun” (BRĪVAIS LAIKS jeb pretmets nekā nedarīšanai). Ar ko tas, tavuprāt, ir izskaidrojams?

TA: Pilnībā piekrītu izteikumam par intensitāti. Lielāko daļu filmu es biju jau kādreiz redzējis, kas ietvēra sevī risku, ka uztveršu tās kā novecojušas. Taču bija pilnīgi pretēji. Tās satricināja mani atkal – otro un trešo reizi, un es apskaužu tevi par piedzīvoto pieredzi, redzot šīs filmas pirmo reizi. Atbildot uz tavu jautājumu – es gandrīz fiziski spēju sajust mākslinieku bezkompromisa dziņu, filmu kā mediju izmantot ne tikai „stāsta stāstīšanai” (izteikums, kas mani gandrīz garlaiko), bet arī kā radikālu rotaļlaukumu filmiskām izteiksmes formām un kā mēģinājumu paplašināt kinoskatītāju gaidas līdz pat brīnišķīgajai pieredzes un pieņēmumu robežai.

Esmu ziņkārīgs – vai tev, skatoties šīs filmas, bija salīdzināma ķermeniska pieredze?

AM: Jā! Ir interesanti, cik daudz normas pārkāpjošu filmu par pieaugšanu atrodams šajā programmā. Tās visas ir tik ierosinošas un atšķirīgas – un, kā tu saki, radikālas. Pat atturīgais neatbildētais mīlestības stāsts “Limbo” ir tik intuitīvi un tomēr precīzi veidots, ka man bija sajūta par teju vai ķermenisku polemiku ar mainīgo emocionālo intimitāti un subjektivitāti. Hartmane rāda tieši tik daudz, lai skatītājs sajūt, cik daudz viņa nerāda – cik daudz no filmas atrodas tās negatīvajā telpā. Es sapratu, ka filma, kas ir pietiekami smalka un gudra, lai zinātu, kad tai jāatkāpjas, liek man kā skatītājam ielūkoties iekšā, lai es apzinātos, cik daudz no filmas pasaules atrodas ārpus kadra. Tā es sajūtu, ka filma ir dzīva. Savukārt patiesi vienreizīgā filma “Samurajs” tik negaidīti skatītājā skar gan cerebrālo, gan fizisko nervu, ka es vēl aizvien par to domāju.

Esmu ziņkārīga – zinu, ka tu lielāko daļu filmu skatījies un atklāji no jauna. Kas, tavuprāt, bija tavš lielākais atklājums? Vai izkristalizējās kāds jauns konteksts?

TA: Es no jauna iemīlēju Valeskas Grīzebahas, Kristofa Hohheislera, Benjamina Heizenberga, Mārenas Ādes un citu režisoru agrīnajos darbos. Viņu filmas ir tik drosmīgas un skaistas. Veids, kā viņi savās filmās integrē intimitātes, neoliberalisma, fantāzijas, žanra vai pazušanas tēmas, no jauna skatoties atklājas kā laika gaitā nemainīgs. Kā par specifisko aktieru politiku savā filmā “Unten Mitte Kinn” (Lower Upper Cut) teica režisors Nikolass Vakerbarts: “Ir diezgan šokējoši, cik mazas ir izmaiņas.”

Domājot par to, cik nolasāmas un izprotamas vēl aizvien ir visas filmas, man liekas, ka filmu veidotāju tālredzība un patiesums paver iespēju filmām kļūt par tādām, ko gribas skatīties atkal un atkal, tāpat kā katru gadu no jauna pārlasām labu grāmatu. Mani interesē, kā, tavuprāt, šīs filmas korespondē ar ASV publiku?

AM: Domāju, ka lielākā daļa šo filmu Ziemeļamerikā ir teju vai vispār nezināmas, jo filmām ar pretenciozu formu un stāstījumu nepastāv nekādas izplatīšanas iespējas ārpus kinofestivāliem, kam arī ir savi ierobežojumi. Piemēram, arthouse jeb mākslinieciskā kino publika droši vien ir redzējusi Mārenas Ādes novatorisko otro filmu “Alle anderen” (2003, Visi citi), bet ne viņas pirmo spēlfilmu “Der Wald vor lauter Bäumen” (2003, Mežs aiz kokiem).

Kad runāju ar tevi, biju pārsteigta, cik mazu ievērību šīs filmas guvušas arī Vācijā. Mājas kino radījis jaunu, netradicionālu piekļuvi kinodarbiem, kas atbilst aizvien ziņkārīgākai un “visēdošai” skatītāju auditorijai. Filmām – kādas iekļautas mūsu programmā -, kas vēl nepieder pie “repertuāru filmām” vai kuras vēl nevar atrast pie “jaunumiem”, ir iespēja atrast savu publiku un sniegt cilvēkiem pilnīgāku – un kompleksāku – pēdējo 20 gadu vācu jaunā kinematogrāfa ainu.

Bieži tiek apgalvots, ka vispersonīgākie stāsti ir arī vislabāk vispārlietojami, un manās acīs tieši šo filmu dziļi intīmā, neattaisnoti radikālā kvalitāte padara tās tik nelielu, bet simpātisku un izprotamu.